

Jak powracała krakowska samorządność - kalendarium

2020-05-26

Kalendarium zdarzeń z lat 1989-1990

6 lutego do 5 kwietnia 1989 r. – obrady tzw. „Okrągłego Stołu” otwierające proces polskich przemian ustrojowych (negocjacje strony rządowej z przedstawicielami opozycji demokratycznej pod przywództwem Lecha Wałęsy, przy udziale strony kościelnej).

10 kwietnia 1989 r. – ukonstytuowanie się Małopolskiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” pod przewodnictwem Stefana Jurczaka i w ślad za tym Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” z Zygmuntem Kolendą na czele (struktury opozycji demokratycznej podporządkowane ogólnokrajowemu Komitetowi Obywatelskiemu „Solidarność” przy Lechu Wałęsie mające przygotować udział w uzgodnionych przy „Okrągłym Stole” wyborach parlamentarnych).

17 kwietnia 1989 r. – ponowna legalizacja Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” wcześniej zdelegalizowanego mocą ustawy o związkach zawodowych z 8 października 1982 r. (akt formalnej rejestracji umocowywał jednocześnie społeczny ruch Komitetów Obywatelskich „Solidarność”).

4 i 18 czerwca 1989 r. – dwie tury wyborów do Sejmu i Senatu, pierwszych częściowo wolnych wyborów w powojennej historii Polski, zakończonych zwycięstwem opozycji solidarnościowej; kandydaci Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie zdobyli w Senacie 99 mandatów (na 100) oraz w Sejmie wszystkie 161 mandaty przeznaczone dla kandydatów bezpartyjnych (na 460 wszystkich mandatów).

(W zakresie mandatów do Senatu oraz puli mandatów dla bezpartyjnych do Senatu były to wybory w pełni wolne, natomiast pozostałe mandaty do Sejmu dla ówczesnych partii politycznych były wynikiem kontraktu przy „Okrągłym Stole”, stąd popularna nazwa „Sejm kontraktowy”).

12 września 1989 r. – powołanie przez Sejm pierwszego powojennego, demokratycznego rządu pod kierownictwem premiera Tadeusza Mazowieckiego, co uruchomiło proces przeprowadzania gruntownych zmian ustrojowych, w tym przywrócenia samorządu terytorialnego.

29 grudnia 1989 r. – przyjęcie przez Sejm zasadniczych zmian w dotychczasowej Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 1952 r. (tzw. nowela czerwcową), wśród nich wprowadzenie zapisu: „Rzeczpospolita Polska gwarantuje udział samorządu terytorialnego w sprawowaniu władzy oraz swobodę działalności innych form samorządu”.

13 stycznia 1990 r. – przyjęcie przez Radę Narodową Miasta Krakowa wymuszonej przez proreformatorski Krakowski Komitet Obywatelski dymisji prezydenta miasta Tadeusza Salwy; nadal działały rady narodowe, pseudoprzedstawicielskie organy wprzęgnięte w system organów państwa, trwała ich kadencja otwarta wyborami w 1988 r.; ponieważ miasto Kraków stanowiło jednocześnie województwo miejskie krakowskie, Rada ta usytuowana była na szczeblu wojewódzkim (prezydent

miasta był zarazem wojewodą krakowskim), stanowisko przewodniczącego Rady sprawował Apolinary Kozub.

9 lutego 1990 r. – wybór przez Radę Narodową Miasta Krakowa na urząd prezydenta miasta Jerzego Rościszewskiego, co było efektem kompromisu w Radzie, ale zarazem porażką Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego; krakowskie władze nie do końca wpisały się w aktualny ówczesnie trend „samoreformowania”.

8 marca 1990 r. – przyjęcie przez Sejm pakietu ustaw samorządowych, wśród nich ustawy O samorządzie terytorialnym oraz ustawy Ordynacja wyborcza do rad gmin; pierwsza z nich przywracała samorząd lokalny, konstruując go według modelu ustrojowego nawiązującego do tego, który w Krakowie znany był od czasów autonomii galicyjskiej, od roku 1866; drugą z tych ustaw wprowadzano demokratyczny system wyłaniania przedstawicielstwa samorządowego, a jednocześnie skracano dotychczasową kadencję rad narodowych.

19 marca 1990 r. – zarządzenie przez Prezesa Rady Ministrów Tadeusza Mazowieckiego przeprowadzenia wyborów do rad gmin.

30 kwietnia 1990 r. – upływanie skróconej kadencji rad narodowych, tym samym ustanie działania Rady Narodowej Miasta Krakowa; z tym dniem upłynęła także kadencja prezydenta miasta, który jednak obowiązki swoje pełnił nadal, do chwili przekazania urzędu następcy.

27 maja 1990 r. – przeprowadzenie wolnych, powszechnych wyborów do rad gmin (jednocześnie z tym dniem wejście w życie ustawy O samorządzie terytorialnym); w Krakowie wyłoniono pierwszą od czasów powojennych samorządową Radę Miasta Krakowa, która otworzyła tym samym swoją I kadencję – czteroletnią, z właściwością obejmującą obszar gminy miejskiej (czyli szczebel podstawowy, nie jak w przypadku dawnej Rady Narodowej wojewódzkiej), w składzie 75 radnych, z których 73 pochodziło z list Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”.

29 maja 1990 r. – powołanie przez premiera Tadeusza Mazowieckiego Tadeusza Piekarza na przywrócony, odrębny urząd wojewody krakowskiego; jednocześnie zgodnie z ustawą samorządową z tymże dniem jako wojewoda objął on – na zasadzie tymczasowego pełnienia obowiązków – urząd prezydenta Krakowa (do czasu wyboru prezydenta przez nową Radę Miasta Krakowa). Tego samego dnia ustępujący prezydent będący zarazem wojewodą Jerzy Rościszewski przekazał władzę nad miastem i województwem Tadeuszowi Piekarzowi, nowemu wojewodzie, z tą chwilą czasowo pełniącemu równocześnie obowiązki prezydenta miasta.

Pałac Wielopolskich, gabinet prezydenta miasta, 29 maja 1990 r.

Jerzy Rościszewski (z lewej) od lutego sprawował urząd prezydenta miasta (został wybrany jeszcze przez Radę Narodową) i równocześnie wojewody krakowskiego. Tadeusz Piekarz (po prawej) właśnie został nominowany przez premiera Tadeusza Mazowieckiego na nowego wojewodę, do którego wciąż należało pełnienie obowiązków prezydenta (właśnie wybrana nowa rada miasta wyłoni własnego, „samorządowego” prezydenta dopiero w czerwcu). W tym ważnym dziejowym momencie podtrzymano tradycję: ustępująca władza przekazała nowej władzy symboliczny klucz do bram

**Magiczny
Kraków**

miasta.

8 czerwca 1990 r. – inauguracyjne posiedzenie sesji I nowo wybranej Rady Miasta Krakowa, podczas którego dokonano wyboru przewodniczącego Rady w osobie Kazimierza Barczyka oraz m.in. nadano honorowe obywatelstwo miasta Krakowa Sławomirowi Mrożkowi.

20 czerwca 1990 r. – na sesji II powierzenie przez Radę Miasta Krakowa urzędu prezydenta miasta Jackowi Woźniakowskiemu, który tym samym stał się pierwszym prezydentem przywróconego do życia krakowskiego samorządu (właśnie wybranemu prezydentowi urząd przekazał wojewoda Tadeusz Piekarz, od 29 maja zastępczo pełniący obowiązki prezydenta miasta); na kolejnych posiedzeniach tej sesji II 25 i 28 czerwca Rada skompletowała Zarząd Miasta, kolegialny organ wykonawczy gminy z prezydentem miasta na czele. Odrodzenie samorządu miasta Krakowa wyposażonego w ukonstytuowane organy stało się faktem.

Rok później, 24 maja 1991 r. Rada uchwali Statut Miasta Krakowa – w jego preambule zapisze: „Wybrana w pierwszych po 50 latach wolnych wyborach Rada Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa, z czcią przyjmując obowiązek zachowania i pomnożenia danego nam poprzez umiłowane miasto dziedzictwo kultury narodowej, dziedzictwa, które stanowi część tradycji europejskiej, świadoma ograniczeń prawnych uniemożliwiających pełną realizację woli i ambicji wspólnoty samorządowej, uchwala ten Statut”.

Przyjęcie Statutu – swego rodzaju „konstytucji” miasta – stało się zwieńczeniem procesu odradzania samorządnego Krakowa.

Bogdan Kasprzyk – autor wydawnictw z serii „Poczet krakowski”.

Więcej informacji o historii samorządu krakowskiego można znaleźć w serwisie poczetkrakowski.pl. Partnerami serwisu są: Archiwum Narodowe w Krakowie oraz Biblioteka Jagiellońska.